

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 18-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09062**

Områdesnamn: **GANSVIKEN-GRÖTLINGBOUDD, GRÖTLINGBOHOLME OCH RONE YTTERHOLME**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I NO, 5J NV, Mittpunkt: 5J 6b 41

Areal: 8 022 ha, varav 4 942 ha vatten och 3 080 land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

grund havsområde		flora
strandvallar		
odlingslandskap	naturbetesmark	flora
		fauna
	äng	flora
skogslandskap	ädellövskog	flora
våtmarkskomplex	fuktäng	flora
		fauna

Värdeomdöme: Gansviken utgör ett i landet unikt grundområde med kraftiga bestånd av axslinga- och kransalgängar avlösta och uppblandade med nate och blåstång. Dvärgform av blåstång täcker stora ytor i viken. Grötlingboholme har en vacker och intressant utbildad strandvallsmorfologi, som i kombination med den blockrika ryggen ger ön ett bevarandevärde ur geovetenskaplig synpunkt. Södra delarna av Grötlingboudd har en kustkonfiguration som närmast kan betraktas som unik.

Odlingslandskapet är fr a i Grötlingbo mycket småskaligt och som helhetsmiljö i odlingslandskapet hör det till det värdefullaste på Gotland. I området finns stora arealer sammanhängande naturliga fodermarker omfattande totalt 1 413 hektar vilket utgör 46% av ytan. I området finns dessutom ett flertal ängen. I området finns 288 hektar lövmarker vilka till övervägande delen utgörs av ädellövskog. Naturvärdena är dokumenterat höga med bl a en rik epifytisk lavflora.

Området är en betydande rastplats för gäss, änder och vadare och ett rikt häckområde. Området hyser numera Östersjöområdets största koloni av vitkindad gås, och i området ruggar mer än 10 000 vitkindade gäss. Strandängarna hyser Gotlands rikaste skärfläckekoloni med uppåt femtio häckande par. Här häckar även småtärna och kärrsnäppa.

Huvudkriterier:

- A. Gansviken är en grund havsvik av nationellt intresse för miljöövervakning. Rika undervattensängar. Stort lövskogsområde. Intressant utbildad strandvallsmorfologi.
- B. Ostörd havsvik. Kustområde med ostörda geomorfologiska bildningar.
- D. Mycket rik fågelfauna. Rik kärlväxtflora och lavflora.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, naturlighet, kontinuitet, representativitet, raritet, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Att områdets naturliga fodermarker sköts på traditionellt sätt. Området påverkas negativt av ytterligare barrträdsplantering, skogsavverkning och olämpligt lokaliserad bebyggelse. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984). Grötlingboholme är avsatt som naturreservat (1973, 1976) Rone Ytterholme är avsatt som naturreservat (1976, 1977) Rone Ytterholme är upptagen som viktig våtmark i Norden och är våtmark av internationell betydelse (CW-listan) Merparten av strandmarken utanför naturreservaten omfattas av strandskydd 200, i övrigt 100 m.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Ålarve är Natura2000-område (Beslut 1998-12-22).

Sigdesholm, Ytterholmen samt stora delar av Grötlingboudd är av regeringen föreslagna Natura2000-områden.

Områdets huvuddrag:

Katthunds-Grötlingboudd

Grötlingboudd är en udde som skjuter drygt fyra kilometer ut i havet. Udden ligger på berggrund av märkelig kalksten men denna överlagras på de flesta håll av tjocka lager grus och sand. Grötlingboudd har en flackt välvd ryggform. I S och N täcks den av markanta strandvallar. På ömse sidor om Lillsund samt på uddens högst liggande partier ligger några blockrika moränvallar utsträckta i nord-sydlig riktning. Grötlingboudds södra strandkontur är ovanligt flikig och uppvisar flera lagunformade bildningar, vilka på landhöjningen håller på att avsnöras från havet. Längs södra stranden finns flera våtar som blivit avsnörda av landhöjningen och bildat lagunartade små vatten. Markerna är här karga och saknar på flera håll lösa jordlager.

Markerna på Grötlingboudd har hävdats som naturlig fodermark under lång tid. De karga markerna har utnyttjats till bete medan de lite friskare tidigare varit äng. Beteshävden har under senare år avtagit och markerna har till stor del växt igen. Hela udden var ännu in på 1900-talet nästan helt öppen.

Längs med hela strandremsan finns strandängsvegetation utbildad. Inom de kargare delarna i västra delen av området är zonen med saltpåverkad vegetation smal. Längre ut på udden finns ett bredare bälte med strandängsvegetation. Vegetationen domineras av rödsvingel, krypven och salttåg. Längs en del grusiga delar av stranden finns rikligt med strandmalört. Ovanför strandängen vidtar det lagunartade området på mark av sten och grus. I våtarna växer agnsäv, krypven och ältranunkel. Gränsen mot

fastmark utgörs av tuviga fuktängar med spridda enbuskar samt en del talldungar. Fuktängarna är örtrika och tuvorna hyser gott om bon med gul tuvmyra. Vid våtarna finns på en del håll övergångar mot karga fukthedar. Fågellivet på Grötlingboudd är mycket rikt. Tillsammans med Grötlingboholm utgör området ett mycket viktigt födosöksområde för vitkindad gås under gässens vår- och höstflyttning. Strandängarna hyser en av Gotlands rikaste skärfläckekolonier med uppåt femtio häckande par. Här häckar även rödbena, strandskata, tofsvipa, småtärna, silvertärna, fiskmå, skedand, ejder och grågås.

Mellan Norrkvie och Sles utbreder sig ett av Gotlands största lövskogsområden. Det utgörs av ängesmarker och bildar ett mosaiklandskap. Trädskiktet domineras av ek, ask, björk och hassel. I öster har många ekar uppnått en betydande grovlek. Ängarna vid Sles hyser stora bestånd av göknycklar och Adam och Eva. Vid Kauparve finns en björkhage som också hyser en massförekomst av Adam och Eva.

Vid Pankar finns ett stort sammanhängande ädellövskogsområde. Under lavininventeringen 1997 påträffades här sammanlagt sex rödlistade arter. Vid svampinventeringen gjordes ett fåtal fynd av rödlistade arter. Dock hittades den på Gotland mycket sällsynta *Phellinus populicola*. Skugglosta *Bromus ramosus* förekommer sparsamt i området.

Fågellivet är mycket rikt, i synnerhet på Grötlingboudds södra del och på öarna därutån. På de senare har t ex noterats rastande vitkindade gäss och grågäss. Här häckar stora skrattmåskolonier, kentsk tärna, sydlig kärrsnäppa och tidigare fanns på den innanför liggande stranden de största kolonierna av skärfläcka på Gotland.

Det lövdominerade mosaiklandskapet, betesmarkerna, strändernas utformning och den genuina stenhusbebyggelsen bidrar till områdets tilltalande landskapsbild.

Det varierade, lättframkomliga kustlandskapet är attraktivt för friluftsmänniskan året runt.

Naturreseptat Grötlingboholm

Reservatet utgörs av Grötlingboudds yttersta spets samt den därutån liggande Grötlingboholm. Landarealen upptar 65 ha.

Geologin kännetecknas av flack morfologi och strandgrusföreförekomster. Små vätar har utbildats mellan strandvallarna.

Vegetationen utgörs av betade strandängar.

Området är en viktig rastlokal för vitkindade gäss. Ett stort antal grågäss ruggar dessutom inom området. Vintertid ser man här stora flockar snösparvar, och flera arter rovfåglar nyttjar området som jaktmark.

Under tiden 15 mars-15 juli samt 1 oktober-15 november får allmänheten ej beträda området p g a det störningskänsliga fågellivet.

Rösekusten

Längs kuststräckan i socknarna Rone och Eke breder ett uråldrigt beteslandskap ut sig. I ett närmare två kilometer brett bälte från havet sträcker sig här ett landskap där bete varit den huvudsakliga hävdformen under mycket lång tid. Markerna täcks till stor del av kalkrika moränmargelavlagringar samt en del sand och grus. I området finns ett stort antal stora rösen från bronsålder. Dessa rösen kallas rojr på gotländska och det största röset är Uggarde rojr, vilken är Gotlands största forn lämning. När rösen byggdes togs sten från kringliggande marker. Sedan dess har land stigit ur havet. På stränderna har då blottlagts mark med stora mängder moränblock som tidigare alltså funnits även längre inåt land. Hävden av markerna vid de mäktiga rösen har pågått sedan rösen byggdes, vilket innebär att dessa marker varit i hävd under åtminstone 3000 år. Över en stor del av området växer gles, lågvuxen tallskog. De gamla, solbelysta jättetallarna i betesskogarna är mycket viktiga för en rad känsliga vedinsekter, såsom vissa långhorningar. I buskkitet märks betesformad en och hagtorn samt slån. På marken växer fårsvingel, älvväxing, småfingerört, backsmultron, brudbröd, vårfryle och rosettjungfrulin vilket alla är arter som djuren haft utbyte av som betesväxter. I mindre mängder växer även nattviol, St Pers nycklar, solvända, svartkämpar, ängsviol och käringtand. I anslutning till rösen finns vidsträckt öppna marker som utgörs av öppna hedar och fuktängar. På de vidsträckt fuktängarna finns vackert tuviga gräsmarker med en mycket örtrik flora. Här växer bland annat älvväxing, krutbrännare, darrgräs,

johannesnycklar, nattviol, flugblomster, ängsnycklar, majviva och strandmaskros. På några håll finns även mark som påverkas av upprinnande grundvatten och här dominerar halvgräset axag. Här växer exklusiva örter såsom kärllilja och flugblomster. En stor del av markerna har ett påtagligt kalkrikt innehåll. Marken är dock mestadels mager. Strandzonen är på de flesta håll smal men mycket örtrik. Här växer salttåg, segstarr, glesstarr, strandmalört och trift.

Naturreservatet Rone Ytterholme

Låg ö täckt av strandgrus, som i högre nivåer ligger ansamlad i markanta vallar, som ofta fått karaktären av strandsporrar. På grund av den vågbrytande effekt som utövats av den berggrundspall på vilken ön vilar, har strandvallar ej utbildats på dess lägsta nivåer. Under tiden 15 mars-15 juli samt 1 oktober-15 november får allmänheten ej beträda området p g a det störningskänsliga fågellivet. Strandmarker vid Stapeludd har värdet av våtmarkskomplex och fuktäng. I området finns botaniska och ornitologiska värden.

Sigdesholm

Sigdesholm är en småkullig ö med branta moränavlagringar. Ytliga block är rikligt förekommande på moränryggarna. Stränderna är långgrunda och utgörs av friska havsstrandängar. De övre delarna av ön utgörs av tuviga kalkfuktängar, flacka lågstarrängar samt en del torrängar. På några ställen finns små vätar. Området betas av nöt och får och hävden är god. Strandfågelfaunan rikt företrädd. Ett 30-tal fågelarter häckar här bland vilka kan omnämnas skärfläcka, brushane, roskarl, sydlig kärrensäppa, småtärna och grågås.

Austergrund och Koggen

Låga små skär, som täcks av strandgrus ansamlad i markanta vallar. Öarna är belägna på en stor undervattensspall.

Koggen är tämligen vegetationsrik, medan den lilla Austergrund nästen helt saknar vegetation. På Koggen häckar grågås.

Anmärkningar: VMI-ID: 5J6B01

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Gustavsson, L., 1978: *Rone Ytterholme. Botanisk inventering av provrutor utförd i juli 1978*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 4, Södra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

Nilsson, B.-O., Olsson, Y., 1985: *Ädellövskog i Grötlingbo. Vegetationsbeskrivningar*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Statens naturvårdsverk, 1976: *Grötlingboholme naturreservat. Botanisk inventering av gåsbetesmarker*.